

Miroslav Holub
HLAVA

Je tam kosmická loď
a projekt
zrušit hodiny na piáno.

A je tam
Noemova archa,
která bude první.

A je tam
úplně nový pták,
úplně nový zajíc,
úplně nový čmeláček.

Je tam řeka,
která teče nahoru.

Je tam násobilka.

Je tam antihmota.

A vůbec to nejde učesat.

Domnívám se,
že jen to, co nejde vůbec učesat,
je hlava.

Velmi mnoho si slibuji
od okolnosti,
že tolik lidí má hlavu.

(Zcela nesoustavná zoologie)

RUKA

Podali jsme ruku trávě -
a je to obilí.

Podali jsme ruku ohni -
a je to raketa.

Zvolna,
opatrně
podáváme ruku
lidem,
některým lidem.

(Slabikář)

Karel Čapek: Smrt Archimédova

Ona totiž ta historie s Archimédem nebyla docela tak, jak se píše, je sice pravda, že byl zabit, když Římané dobyli Syrakus, ale není správné, že do jeho domu vnikl římský voják, aby plenil, a že Archimédes, ponořený do rýsování nějaké geometrické konstrukce, na něho mrzutě zavrčel: "Neruš mi mé kruhy!" Předně Archimédes nebyl žádný roztržitý profesor, který neví, co se kolem něho děje, naopak byl od nůry pravý voják, který vymýšlel pro Syrakusy válečné stroje na obranu města, za druhé pak ten římský vojáček nebyl žádný opilý kořistník, nýbrž vzdělaný a ctižádostivý setník Lucius, který věděl, s kým má tu čest, a nepřišel plenit, nýbrž vzdal na prahu vojenský salut a řekl: "Buď zdrav, Archiméde."

Archimédes zvedl oči od voskové destičky, na které opravdu něco rýsoval, a řekl: "Co je?"

"Archiméde," děl Lucius, my víme, že bez tvých válečných strojů by se tyhle Syrakusy nebyly udržely ani měsíc, takhle jsme s nimi měli dvě léta co dělat. Nemysli si, my vojáci to dovedeme ocenit. Skvělé stroje. Gratuluju."

Archimédes mávl rukou. "Prosím tě, obyčejné vrhací mechanismy. Vědecky to nemá valného významu."

"Ale vojensky ano," mnil Lucius. "Poslyš, Archiméde, já jsem ti přišel říci, abys pracoval s námi...Teď zatočíme s Kartágem, to budeš koukat. Měli byste jít raději s námi, vy všichni."

"Proč,* bručel Archimédes. "My Syrakusané jsme náhodou Řekové. Proč bychom měli jít s vámi?"

"Protože chceme ovládnout Středozevní moře. Kdo je pánem Středozevního moře, je pánem světa..."

"Copak musíte být pány světa? Poslyš, být pánem světa, to vám dá jednou ukrutné bájení..."

"To je jedno, ale budeme veliká říše."

"Veliká říše," mumlal Archimédes. "Když nakreslím malý kruh nebo velký kruh, je to pořád jenom kruh. Zas tady jsou hranice - nikdy nebudete bez hranic, Lucie..."

"Řím musí být nejsilnější v celém okruhu zemském."

"Proč?"

"Aby se udržel. Čím jsme silnější, tím více máme nepřátel. Proto musíme být nejsilnější.⁰

"Co se týče síly," mumlal Archimédes. "Já jsem tak trochu fyzik, Lucie, a něco ti řeknu. Síla se váže... To je takový zákon... Síla, která působí, se tím váže. Čím budete silnější, tím více svých si! na to spotřebujete, a jednou přijde chvíle -"

"Co jsi tím chtěl říci?"

"Ale nic. Já nejsem prorok, člověče, jsem jenom fyzik. Síla se váže. Víc nevím."

"Poslyš, Archiméde, nechtěl bys pracovat s námi?... Stavěl bys ty nejsilnější válečné stroje na světě •*

"Musíš odpustit, Lucie, jsem starý člověk, a ještě bych chtěl vypracovat jednu nebo dvě ze svých myšlenek. - Jak vidíš, zrovna si tady něco rýsuju."

"Člověk jako ty by mohl dobývat světovlády."

"Hm, světovláda," brumlal Archimédes zahloubaně. "Nesmíš se zlobit, ale já tady mám něco důležitějšího. Víš, něco trvalého. Něco, co tu opravdu zůstane...Pozor, nesmaž mi mé kruhy! To je způsob, jak se dá vypočítat plocha kruhové výseče."

Později byla vydána zpráva, že učený Archimédes přišel o život náhodou.

Karel Hlaváček: Hrál kdosi na hoboj...

Hrál kdosi na hoboj, a hrál j i ž k o l i k dní,
hrál vždycky navečer touž p í s e ň mollovou
a ani nerozžal si oheň pobřežní,
neb všechny ohně prý tu zhasnou, uplovou.

Hrál dlouze na hoboj, v tmách na pobřeží, v tmách,
na plochem pobřeží, kde nikdo nepřistál:
Hrál pro svou Lhostejnost, či hrál spíš pro svůj Strach?
Byl tichý Pastervec, či vyděděný Král?

Hrál smutně na hoboj. Vzduch zhluboka se chvěl
pod písni váhavou a jemnou, mollovou...
A od vod teskně zpět mu hoboj vlhkem zněl:
Jsou ohně marny, jsou, vždy zhasnou, uplovou.

Zelená branka a růžová věž

OLGA HEJNA

Chodila dívenka po zahrádce, a protože to byla jen maličká zahrádka, chodila sem a tam, pět kroků dopředu a pět dozadu, a říkala si: Nemám kam jít, nemohu nikam jít. Z jedné strany je železniční trať, hučí tam vlaky, z druhé strany je úzká a zaprášená silnice, plná těžkých nákladních aut. Na třetí straně bagrují bagry, obracejí celou zemi a na čtvrté straně jsou komíny, kouří a kouří. A tak můžu chodit jen tady po té zahrádce, pět kroků sem, pět kroků tam. Kdybych tak mohla někam jít!

A smutně se rozhlížela. Ani do nebe by nešlo jít, i kdyby tam vedla široká cesta, stály tam černé nízké mraky a země byla mokrá a studená. Jednu chvíli jelo kolem krásné červené auto, šofér se díval, jestli na něho nemá nějaký stopař, že by ho svezl, ale dívenka se honem schovala za strom. Auto odjelo a ona si říkala: Takovou mám divnou povahu, já nevím, co to mám za povahu ... Schovávám se tady, jako bych odtud nikdy nechtěla. A šla kolem skupina lidí, povykovali, vesele na sebe pokřikovali a kamsi pospíchali. Ti vědí, kam jít, myslela si, ale honem se zase schovala za keř, aby ji nezahlédli, a jak šli kolem, ustupovala, až zmizeli. Co jen to mám za povahu, šeptala si, taková povaha, a chodila dál v té malé zahrádce - pět kroků sem a pět tam, protože nebylo kam jít. Kdyby tu aspoň - byl potůček nebo nějaká louka, nebo les a skály!

Pak letělo nad ní letadlo. Dívala se, jak letí, myslela na lidi, kteří letí kamsi daleko, a bylo jí čím dál smutněji. A najednou si všimla, že na zemi je plno drobné jeteliny, mladé lístky se tiskly k zemi a černý rybíz měl růžové pupeny a višně zelené špičky. A jak tam tak stála, vyrostl najednou ten višňový pupen do takové velikosti, že vypadal jako zelená branka a pupen černého rybízu jako růžová věž. Dívenka chtěla couvnout, ale tu už ji zezadu tlačila samá trojčátka zelených skřítků, tři a tři skřítki vždy navlas stejní, a volali: Neboj se, co ty se pořád bojíš, my nejsme cizí, tady jsi mezi svými, jen běž do té branky, vždyť jsi tam doma! Dívenka vkročila do zelené branky a najednou stála ve višňovém světě! Všude plno třpytného vzduchu a slunce a červené kůry a všude kvetly bílé višně s červenými tyčinkami. A v růžové věži už odvažoval rybízového koně višňový chlapec.

A ona byla hned velká paní, nic se nebála, hned si k němu na toho rybízového koně vsedla a jeli - jeli loukami a sady. V údolích kvetly višně, na stráních kvetly višně i podél potoků a cest kvetly višně. A černý rybíz samozřejmě taky. Tak spolu jezdili a jezdili, ani si moc povídat nemuseli, jako by "spolu neslyšně mluvili tou nejhezčí řečí. Kudy projel kůň, tam rybíz zrovna zrál a višně opadávaly, jako když

chumelí, a také zrály. To se ví, že si natrhali, a krmili se, až měli pusy celé červené, a kůň pecky jen ocasem zametal.

Když slunce kleslo, seskočili oba u té zelené branky a rybízového koně odvedli do růžové věže. A najednou dívenka zase stála v té maličké zahrádce a bylo jí veselo. Zítra přece může jet zas, zase vkročí do zelené branky a višňový chlapec odváže rybízového koně ...

Večer o tom chtěla povědět tatínkovi a mamince, ale ti se zrovna dívali na televizi a říkali: Počkej, pak nám to povíš, teď se chceme dívat. A dívenka si myslila: Co jen to mám za povahu? Tak ráda bych jim to řekla, ale už to asi nikdy nepovím. Co jen to mám za povahu?

V KAŽDÉM POKOJI JINÉ TICHŮ

Daniel Hevier

Jednou jsem si vykračoval po ulici a povídal jsem si sám se sebou. Ale o čem, to jsem v tom hluku neslyšel. Všude kolem mě se ozývalo samé TRÍSK a BUCH a BUM a BÁC a VRÍSK. A to mě moc mrzelo, protože jsem byl zvědavý, o čem si to vlastně sám se sebou povídám.

Až na samém konci města, v tiché uličce, daleko od hluku, jsem konečně zaslechl, jak si říkám:

„Ten rámus už mi rve uši! Mám už dost toho rachotu a hřmotu a dupotu, potřebuju ticho, ticho!“

„Ticho?“ ozvalo se za mnou. „Není nic snazšího. Hned to zařídím. Dovolte, abych vás pozval na pár minut ticha. Mám ho plný dům!“

Za plotem, uprostřed žlutých růží, stál starý pán s bílým plnovousem. Pokuřoval z dýmky.

A tak jsem se seznámil s panem Tichomilem Ticháčkem. Protože měl neobyčejného koníčka: byl sběratelem ticha.

Ve svém domě měl spoustu pokojů a pokojíčků a v každém bylo jiné ticho. Kráčeli jsme po vysokých kobercích, které tlumily naše kroky, a já jsem ani nedýchal, abychom to ticho nerušili.

V prvním pokoji bylo ticho, které mi připadalo nějak povědomé. Bylo to ticho z městského parku, v němž voněly kaštanové listy a kornouty zmrzliny.

V druhém pokoji bylo ticho z kina chvíličku před začátkem představení. Bylo to veselé ticho, protože ten den se promítala groteska s Laurelem a Hardym.

V třetím pokoji bylo trochu ticha od svatebního fotografa. Cítil jsem, jak všichni fotografovaní zatajili dech a ani nedutají.

V dalším pokoji bylo velice vzácné měsíční ticho. Přivezla je z Měsíce kosmická loď Apollo.

V jiném pokoji bylo ticho před bouřkou a hned vedle ticha po bouřce. Možná vás napadne, že je to jedno. Ó ne, v tom je veliký rozdíl! Ticho před bouřkou je daleko zlověstnější a nervóznější než ticho po bouřce.

Pak tam bylo školní ticho před zkoušením malé násobilky. Bylo to pradávne ticho. Pan Ticháček je měl ještě z dob, kdy chodil do školy.

V hudebním salónku bylo hudební ticho z jedné opery Wolfganga Amadea Mozarta. Bylo to velice melodické ticho. Pan Ticháček při něm pokyvoval hlavou, jako by chtěl říci:

„Kdepak, takové ticho dokáže vytvořit jen velký Mozart!“

A byla tam ještě spousta jiných druhů ticha: ticho složených motýlích křídel, ticho po ohňostroji, studnové ticho hluboké dvacet sedm metrů, ticho padajícího sněhu, ticho letících oblaků, mořské ticho, skříňové ticho, ticho z akvária, ticho z opuštěné šnečí ulity, ticho zastavených hodin, ticho z vajíčka, ticho po vyzvánění zvonů, houslové ticho, ticho podzimní pláže . . .

A každé z těch tich bylo jiné. Jenže to mohl poznat jen člověk, který tichu rozumí.

Procházel jsem domem pana Tichomila Ticháčka a měl jsem toho ticha plné uši. I když to bylo velice příjemné, zatoužil jsem najednou zaslechnout alespoň zašustění šatů, cvrkot cvrčka, cinknutí zvonku na kole nebo vrznutí branky.

A kromě toho mě začal náramně svrbět jazyk.

Už jsem se nemohl dočkat, až vám o tom všem budu vyprávět.

Ze slovenštiny přeložil Jaroslav Provazník

Jan Skácel
RYBNÍK

V rybníku voda leží nznak
a rybám se v ní dobře daří,
v té vodě kapři hospodaří
a líni jsou v ní velmi líni.

U břehu vrba břehy stíní
a okounějí okouni.

Co by se ale stalo, kdyby
hráz protrhla se a ty ryby
pojednou byly na suchu,

neboť by voda vytekla ...

Ptal jsem se na to moudré štiky
a ona mně nic neřekla.

(Kam odešly laně)

JAN SKÁCEL

Uspávanka s plavčikem a velrybou

Plavčík je onen, kdo se plaví
na moři,
a ne ze zábavy.
Není to žádná legrace
choditi na loď do práce.

No zkrátka, plavčík, to je pán,
co na moři je zaměstnán.

Na lodi, která ryby loví,
šplhati musí do lanoví
a čistit mosaz, až se blýská.

Na souši se mu spíše stýská.

A tak ti budu vyprávět
o plavčíku, co málem svět
obeplul na své plachetnici

a jmenoval se plavčík Jan
a doma říkali mu Janek.

Taková loď si žádá vánek,
když ten se opře do plachet,
nemůže plavčík zahálet.

Kormidlo velikánské třímá,
aby loď plula hezky zpříma.

Kormidlo třímá bez únavy
a ryby vystrkují hlavy
z moře, jež tiché je jak laňka,
a obdivují toho Janka.

A tleskají mu ploutvemi.

Plavčík Jan na obdiv si zvykl
a časem natolik už zpychl,
když ryby tleskaly mu zvučně,
že třímal jenom jednoručně.

A když tu slávu takhle nesl,
do hlubin náhle koráb klesl,
protože najel na útes.

Plavčík Jan taky na dno kles.

Nahoru vyplaval však zručně
a tentokráte obouručně.

Rybky, co tleskaly mu právě,
zatímco oddával se slávě,
jakmile nastala ta změna,
vzaly hned ploutve na ramena.

A najednou byl v moři sám.

Ať plaval sem, ať plaval tam
a vlnami si cestu razil,
na živou bytost nenarazil.

Oceán tichý byl jak laň
a po něm plaval plavčík Jan.

A kde se vzala, tu se vzala,
velryba k němu připlavala
a on ji na nos políbil.

Zkušený plavčík nelibá
na širém moři velryba
a s velrybou je také potíž.

Hle, co se stalo: náhle totiž
velryba zívla velmi zjevně
a plavčík Jan už nebyl zevně.

Najednou celý uvnitř byl.

Co ti mám ještě vyprávět?
Plavčík Jan obeplouvá svět
a nic mu k štěstí nechybí
v břiše veliké velryby.

Přes kostice se na svět dívá
a někdy velrybě té zpívá,
velryba sama nezpívá si.

A nezpívají medúzy,
nateklo by jim do pusy to
slané moře,

jež je věčné.

A tak na cestě nekonečné
zpívá si jenom plavčík Jan.

Houpy, houpy, houpy, hou,
ryby plují pod vodou,
ryba není žádné ptáče,
vpředu plují zavináče,
za makrelou tlustí sledi
a velryba naposledy.

Ve velrybě jako pán
prochází se plavčík Jan.

Ve dne plují, v noci spí,
vůbec nic jim nechybí.

(Uspávanky)